

Vita Caroli Quarti (ca. 1346)

První autobiografie panovníka (ed. J. Emler, 1887)

Počíná se kronika císaře Karla.

Zbožným ¹⁾ sedícím na stolicích mých dvojích dvoje životy tohoto světa poznati a lepší vyvoliti. Když to dvojí tvář v podobenství²⁾ opatrujeme, pamět o obů životů máme. Neb jakožto tvář, jenž viděna bývá v zrcadle, marná a nic není, též i život hříšných nic není. Protož svatý Jan ve čtení die: A bez něho učiněno jest nic. [Než kterak učiněno jest nic]³⁾ hříšného dielo, ponevadž on to učinil? Než učinil jest hříech, ale ne dielo. Dielo pocházie kořenně od požádanie, a hříšný vždycky žádá rozkoši a poškrvněn bývá od nich, a přelstěn bývá v žádosti své; neb žádá porušitedlných věcí, kteréž v nic se obracují. A tak pochován bývá život jeho s nimi; neb když tělestné věci porušie se, žádosti se také skonají. Ale o druhém životě praví svatý Jan: Což učiněno jest v něm, život bylo, a život byl světlost lidská. Ale kterak učiníme život v něm, aby život byl světlost naše, učí náš spasitel řka: Kto jie tělo mé a pie krev mů, ve mně bydlí a já v něm. Kteříž živi jsou takovým pokrmem duchovním, trvají na věky. Ale kterak jím jsou živi, pozorujme. Však když tělestně rozličné krmě porušitedlné jieme, žádost k nim musíme mieti a vnitř-

¹⁾ Ruk. sbožným. — ²⁾ Lat. orig. má in enigmatē. — ³⁾ Slova v závorky rohaté do textu položena nejsou v rukopisu.

nosti naše ¹⁾ ochytie je žádostně a je posielajú po údech těla našeho, aby v krev se obrátily. A duch, jenž ve krvi bydlí, též i život náš, aby mohl bydliti. Ale že tělestné věci porušitedlné jsou, protož člověk umierá. Též ktož přijímá pokrm ten duchovní, jímžto všecko živo jest, i zdali nemusí jeho žádati v své duši a žádostně přijieti a snažně v lásce ochytiti, aby jiskry toho pokrmu horlivosti, sladkosti a milování v něm se zarodily, v nichžto duše mělaby nakrmenie své užitečné a v něm aby bydlela? A jakožto v tom pokrmu nic porušeného není, též bydlející v Kristovi nemají ižádného porušení a budú živi na věky. A to spasitel potvrzuje řka ve čtení svatého Jana v šesté kapitole: Toť jest chléb živý, jenž s nebe sstúpil, a bude-li kto

jej jiesti, neumře na věky. Věčný život jest světlost člověcie, jenž bez boha nemóž býti učiněn. A protož die týž svatý Jan: A život byl světlost lidská; neb jiný život má za smrt. A věrně jestiť smrt, neb jest přehořký. A co horčejšého nežli milovati rozkoši a ty muky trpěti, kteréž oni trpie, kteříž rozkoši tělestné milují. Neb nejsú mrtvi toliko, ale na každú hodinu mrú. Ale kteříž jsú živi u věčném životě, dobře slovú živí; neb mocí smrti opřeli jsú se, tělestnými rozkošemi zhrdali sú a přijali jsú v odplatě rozkoše věčné. Ale mnozí jedie pokrm duchovní bez žádosti a chuti, a vyvracejí jej z srdcí svých. Běda jim; neb jich hřiech s Jidášem popsán jest, a diel jich s Datanem i Abironem, aniž prospěje jich dušem ku pokrmu. Však viete, jielí hovado bez chuti, že nepřicházie jemu ku požitku, ale bolestí bývá trápeno. Mnohem více vy budete trá-

peni; neb muka vaše bude věčná, jakožto pokrm jest věčný. Jichžto stop, prosím vás, střeďte se, ale ku požitku duší vašich ten svatý pokrm přijímajte s žádostí, a bez něho nerodte býti živi, abyšte na věky živi byli; neb ne v samém chlebě živ jest člověk, ale v každém slově, jenž pocházie z úst božích. Nebo chléb nebeský netoliko jest chléb, ale tělo i slovo, kteréžto když by samo bylo, nemělo by pokrmu života věčného. Ale kterak ten chléb jest tělo? Praví spasitel: Chléb, kterýž já dám, tělo mé jest. Kteréžto tělo slovo jest, jakožto die svatý Jan ve čtení: A slovo tělem učiněno jest. Kteréžto slovo bůh bylo, o němž týž die: A buoh byl slovo. A tak tento chléb tělem, slovem a bohem jest. Kterýžto chléb ktož přijieti chce, musí přijieti tělo, slovo a boha v tom chlebě nebeském, jenž chléb anjelský jest nazván. A v přijímání toho chleba musí býti přijato slovo pravdy. O kte-

rémžto slovu Kristus praví: já sem cesta pravá i život. Protož ktož slova pravdy nepřijímá přijímaje, nepřijímá chleba toho. Protož musí ten, ježto chléb přijímá, i tělo přijieti; neb když hospodin to dával učedníkóm svým, řekl jest: Toť jest tělo mé, ježto bude za vás vydáno; a krev téhož těla dal jim a řka: Toť jest kalich mé krve nového a věčného zákona, kterážto za mnohé bude vylita na odpuštění hřiechóv. Když tedy člověk přijímá to tělo, ztrať tělo své a vydaj je za Krista a zdvihna kříž svůj následuj jeho, aby jsa účasten smrti a umučenie jeho, účasten byl v budouciem času slávy jména jeho. A když tělo přijímá, musíť i ten chléb přijieti živý, jakož spasitel die: Jáť jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sstúpil. A potvrdil jest nám sám Kristus nový a věčný zákon skrze ten chléb. O kterémžto potvrzení David zpievá v žalmě: A chléb srdce člověčieho potvrdí.

Ale David ne nadarmo u podobenství o chlebě věčném mluví: neb dóm jeho Betlém nazván jest, jenž se vykládá dóm chleba. Z toho domu chtěl, aby Kristus jeho byl narozen, jenž jest pravý chléb, a protož jmenuje jeho písmo z domu Davidova, totiž z Betléma, jenž jest dóm chleba. Ten pak chléb potvrdí srdci vašich a duší vašich v svatém milování i lásce, abyšte mohli tak choditi po královstvích časných, abyšte neztratili věčných. Amen.

Kapitola II,

v nížto učí ciesař syny své pokoře a vieře a aby boha milovali, i bližnieho v spravedlnosti súditi, milosrdnu býti, hřiechóv se vystřiehati.

Když pak kralovati budete po mně, jsúc okrášleni korunú královskú, pomněte, žeť jsem i já kraloval před vámi a v prach obrácen jsem a v bláto přišel sem; a též vy padnete, minúce jakožto stien a jakožto květ polský. Zač stojí urozenie anebo zbožie obiznost,¹⁾ leč při tom jest čisté svědomie s vierú pravú o budúciem vzkřiešení. Nevažte života svého jakožto nevěřící, neprávě mysléce, byť malitký byl, protože jste z ničehož stvořeni od boha, byšte totiž v nic měli býti obráceni, jakobyšte nikdy nebyli; nebť jest to blud.) Protož vy vězte, že máte otce věčného a syna jeho pána našeho Ježíše Krista, jenž jest prvorozenec v mnohých bratří[ch], kterýžto chce, abyšte byli společníci jeho v království, ač budete zachovávati přikázanie jeho a nepoškvρνíte své mysli svědomě; vólí těla a krve vaše učiněni budete synové

¹⁾ ohyznost ruk.; patrně přeměnil opis. *b* v *h*.

boží, jakožto řečeno jest ve čtení svatého Jana: Dal jest jim moc syny božími býti. Protož chcete-li učiněni býti synové boží, přikázanie otce vašeho zachovávejte, kterážto zvěstoval jest vám po synu svém pánu našemu Jezu Kristu králi nebeském,¹⁾ jehožto podobu a tříedu držíte na zemi. A přikázanie větší²⁾ jest jeho: milovati boha z celého srdce, z celé duše, a bližnieho svého jako se samého. Budete-li tiem milováním boha milovati, duše vaše proň složiti nebudete se strachovati, a nebudete se zajisté báti těch, kteřížto tělo mohú zabíti, ale duše

nemohú³⁾ zatratiti; ale budete-li báti se boha otce vašeho, jenž muož tělo zabíti a duši do ohně pekelného poslati, múdrosť bude u vás přebývati, jakož psáno jest: počátek múdrosti bázeň božie; budete súditi bratry vaše, totiž poddané v spravedlnosti a v rovenství, jakožto i vy nadějete se súzeni býti od hospodina; aniž tak poblúdíte s cesty; neb cesta božie přiemá jest. A budeť milosrdenstvie vaše na nedostatečné a chudé, jakož žádáte i vy milosrdenstvie dosieci od hospodina v nedostatečenství a křechkosti vaše, jakož die spasitel: Blahoslaveni milosrdní, neb dojdú milosrdenstvie. A múdrosť vaše bude posílena v moci božie, a poslavíť jakožto lučístě mosazné rámě vaše a potřete boje silné a budúť padati nemilostiví před vámi a spravedliví budú se radovati. A myšlenie nepřátel vašich bóh rozptýlí a naučíť vás činiti spravedlnost a súd, a zjevíť vám tajemstvie; zpytanie i uptanie spravedlivé ukážeť vám a nepřikryjeť muž chytrý zlosti své před obličejem vaším; neb duch múdrosti a rozumu božieho bude u vás. A budú odkryty oči nespravedlivých před vámi, a otejmeť bóh od jich srdcí

¹⁾ nebeskému ruk. — ²⁾ Ruk. více. — ³⁾ Ruk. má nemají.

slovo múdré a bez uma učiní líčenie jich; ale spravedliví zachovají život svůj a tak bude čest vaše rozmnožena; nebo čest králova súd miluje. A berly vaše budú kvísti před bohem; neb jste jich poskytli padlému a ubohého vytrhli ste z osidla lovcích. A koruny vaše zektvú a tváři vaše osvieceeny budú; neb múdrých oči v ně budú patřiti a chváliti budú hospodina řkúce: Přidaj bóh dnóv

královi nad dny jeho. V pokolení spravedlivých slaveno bude siemě vaše, budete-li lakomstvie nenáviděti; připloveť vám bohatstvie, k nimžto nerodte srdce přikládati, ale pokládejte sobě múdrost; neb ve jmění jejie mnohé panování. Ale lakomec nepanuje, než podroben jest penězóm. Převrácených rad a tovařistvie utiekajte; neb s svatými světi budete a s převrácenými převráceni budete; neb přichvatcí přilípavý neduh jestiť hřiech. A protož chytte kázeň boží, ať se neuhněvá hospodin a pohynete s cesty spravedlivé, kdyžto vkrátce roznietí se hněv jeho. Udá-li se vám zhřešiti, tesklivá buď duše vaše životem vašim, až se utečete k studnici milostivosti a milosrdenstvie skrze pravé pokánie. Neb kakžkoli lidské jest hřešiti, však ďábelskéť jest v hřeše trvati. Nerodte hřešiti

proti duchu svatému, hřešiec na milosrdenstvie božie, neb duch boží svatý vzdálí se od vás; neb duch svatý mstitel hřiechóv jest. Nedajte u vás miesta hněvu ale krotkosti, kterážto krotkost přemáhá trpělivost a zlost. Nerodte jeden druhému záviděti, alebrž lásku mějte mezi sebú; neb závist nenávist plodí, a ktož nenávidí, nemiluje a nebývá milován a v náhlosti své zahyne; ale ktož miluje, ten milován bude od lidí i od boha. Chce-li povýšeno býti srdce vaše, upokořte se, aniž přichodť k vám noha pýchy. Pýcha nelibáť jest stvořiteli i dobročinícím, a protož pyšný nemá milosti ani před bohem

ani před lidmi. A zetře jím hospodin na konci, ssazuje mocné s stolice a povýšuje z prachu pokorných, aby sedali s kniežaty a stolicí slávy drželi. Nerodte rozmářeti od pokrmu a pitie, jakožto činie ti, jichžto bóh břicho jest, jichžto sláva a konec kvasnic shromaždění jest.

Nerodíte ledví svých poškvřniti, ale bedra vaše přepašte, silú myslí opašte se, manželstvie přijímajíce; neb duch svatý vzdálí se od těch, ježto se sú dali smilství, aniž bydleti bude v těle poddaném hříechu. Vzdržte se od zlého zmeškalosti, ať vás těžkostí svú nevtáhne v hlubokost pekelnú. Vystřiehajte se ode všeho hříechu u věku mladém; neb malý blud na počátku veliký bude na konci. Ale chodte v zákoně božiem bez poškvřny, abyšte slávu přijali od něho, jenž die skrze proroka: Blahoslaveni nepoškvřnění na cestě, kteříž chodie v zákoně božiem, abyšte byli jakožto dřevo sazené podle stoków vod, kteréžto dává ovoce své v času svém, a list jeho nesprchne, ale připsán bude v knihách života, kdežto popsána jsou

jména spravedlivých. Jehož nám pójčiti rač, jenž hoden byl otevřieti knihy a pečeti jeho.